

Történelmi változások – „elnyomás”-elméletek

A Kárpát-medencében óriási múltja van az „elnyomás”-elméletnek. A magyar honfoglalás után létrejövő s az egész medencét magába foglaló állam etnikailag uralkodó jellege ugyanis magyar volt, s így a részben itt talált (szlovák, tót), részben később bevándorolt népek (németek, románok, oláhok, szerbek, rácok és rutének, ruszinok) már korán szembesültek azzal, hogy – mindenféle újkori nacionalizmus nélkül is – előnyös a zömében magyar etnikumú, államalkotó nemességhez alkalmazkodni, asszimilálódni. Tehát *nem az „elnyomás”, hanem az emelkedni akarás asszimilált.* Nagyrészt később is! (Mellékesen az elnyomás-elméleteket térségünkre nézve leginkább olyan népek és történészeik gyártották és forgalmazzák, amelyeknek s akiknek 1920 után módjuk lett volna a gyakorlatban „bemutatni” a „nem elnyomásos” világot. Nem tették. A másik csoportot a nyugati gyarmatosító népek elszántan „demokrata” képviselői jelentették, akik saját hazájuk elnyomó politikáját – érdekes módon – alig vették észre. Vagy a párizsi magyarellenes sajtót nagy pénzekkel támogató oroszok, akik ugye közismertek voltak „szabadságos gyakorlatukról”. A zsidóknak vagy csángóknak jogokat nem adó román politikát már szinte kár említeni.)

Az elnyomáselmélet legnagyobb hibája az, hogy visszavetít újkori eszméket és gyakorlatokat, s így a magyarokat olyan népnek láttatja, amelyik már akkor feltalálta a nacionalizmust, amikor másoknak arról fogalmuk sem volt. Sőt olyan államigazgatást is feltételez, amely a XVIII. századig térségünkben nincs.

A Magyar Királyságban pedig etnikailag és kulturálisan csaknem spontán történetiséggel alakultak a viszonyok, leszámítva a háborús pusztításokat. A premodern korban csupán a vallás volt politikum. Sőt nálunk még az is csak mérsékelt, hiszen az orthodoxiát sohasem semmisítették meg, s a zsidóság is (néha az iszlám is) viszonylag békében élt.

De nézzük konkrétan az elnyomásvádakat. Ezek közül a csak nagyon későn nemzetté alakuló felföldi szláv/szlovák vádjai voltak mindig a leghangosabbak. Az ő különös etnicitástörténetük azzal függ össze, hogy mindig

egy multietnikus térben éltek úgy, hogy az állami-hatalmi pozíciókat sohasem ők dominálták. 1920 előtt a nagymorva birodalmat is ezért próbálták szlovák előzménnyé tenni – sikertelenül. Ugyanis néppé/nemzetté őket valójában a magyar állam a többi szlávtól „elszigetelő” léte teszi majd! A felföldi magyar eredetű nemesség jó része – birtokosi és lakóhelyi minőségében – ugyan az idők során többnyire gyakorlatias szinten tudta a helyi szláv dialektust, de magát magyarnak/hungarusnak tartotta, és nem gondolkodott egy szláv entitásban. A szlávok pedig „alkalmazkodtak”.

Felföldi magyar-szláv összefüggésben – miután mindkét csoport a nyugati egyházakhoz tartozott – vallásilag sem volt állami jellegű megkülönböztetés. Mindvégig, a polgári korszakig arról volt szó, hogy a magyar etnikai jelleg *presztízsből* felülmúlta a szlávot, a szlávság területileg/nyelvileg is töredezett volt – nem lévén sem hagyománybeli, sem állami, sem kulturális *egységes* hagyománybázisa. Így aztán a mai szlovákok elődei úgy jutottak a polgári átalakulás korához, hogy nem kellett őket „elnyomni”, elég volt államilag nem támogatni őket, s történelmileg kialakult hátrányos népi helyzetük érvényesült. Hangsúlyozni kell azt is, hogy hátrányos helyzetük nemcsak a magyarokkal, hanem a németekkel szemben is mindvégig fennállt, noha a németeket később nagy tömegben asszimilálni tudták sok helyen, s ugyanez érvényes keleten a ruszinnal szemben! Nesze neked „elnyomás”. Mit is jelent az, ha az elnyomott tud beolvasztani?

A szlovák elnyomáselméletnek másféle történelmi realitás „ellenfelei” is vannak. Nem a magyar elnyomás okozta azt, hogy a felsőmagyarországi szlávság településterületének nagyobb része termőhelyi szempontból gyengébb volt, mint a magyar településterület zöméé. S nem a magyar „elnyomás” okozta azt, hogy az ipari termelőpotenciál előnyei nem tudtak kibontakozni. Az a dualizmuskori öt iparfejlesztő törvény elvileg pedig még őket, az ő területüket preferálta a dualizmus idején.

A magyarországi evangélikus egyházban ugyan a kisebbségben levő magyarság dominált (a szlovákokkal és a németekkel szemben) politikailag, de az értelmiségképzésben a protestáns tradíciónak megfelelően a *tehetség* érvényesült, s nem az etnicitás. Itt sem voltak tehát „elnyomva”! S a liberális magyar felfogásnak megfelelően az egyéni jogok teljességét gyakorlatilag nem korlátozták, kivéve az utolsó időszakot, amikor a szlovák szellemi „mainstream” már a cseh imperializmushoz (s részben a régóta a pánszlávizmushoz) kapcsolódott.

Nem kérdéses persze, hogy a szlovákság jelentős hátránnyal kezdte a polgári átalakulást, de ez a hátrány jórészt szerves, történelmileg alakult állapot volt, s nem a „magyar politikai elnyomás” következménye. Ha egy nép elitje igen nagy mértékben egy másikba olvad társadalmi *emelkedési okokból*, az elit nélkül maradt tömeg eltűnése is csupán idő kérdése. De a történelmet visszafelé konstruálni ilyen esetben sem szabad.

Egészen más a románság ügye Magyarországon. A valóságos történelmi helyzet elemzéséhez el kell tekintenünk a dákoromán elmélettől (lassan ezt a román

történészek egy része sem tartja értelmes kiinduló pontnak!). A románságnak a Magyar Királyságban játszott történelmi szerepét alapvetően az határozta meg, hogy későn érkező, csaknem teljesen csonka társadalom volt. Egy már „kész” feudális társadalomban (kápolnai unió: magyar, székely, szász „nemzetek”) a lakatlan és kipusztult népességű területekre érkező románság *bevándoroltató vezető rétege, a kenézek* szinte mind beolvadtak a magyar nemességbe (a dél-erdélyi magyar nemesek mintegy 40%-a vlach-oláh eredetű volt!)

A románság történelmileg hátrányos helyzetét fokozta orthodox vallása, amely később persze előnyére vált a polgári korszakban, amikor az egy nemzeti, autonóm egyházat biztosított nekik. A történelmi magyar és szász népesség pusztulása után Erdélyben többségre jutó románságot sem kellett „elnyomni”, mert mind papsága, mind az értelmisége – egészen a görög katolikus unióig – nem nyugat-európai jellegű volt, s ezért nem játszhatott politikai szerepet. Nem véletlen az, hogy a fentebb említett dákoromán elméletnek nincs reális történelmi valósága. A románság „elnyomási élménye” is egy történelmileg kialakult hátrányos helyzet, amely nem valamiféle tudatos magyar politika következménye, hanem egy olyan helyzet, amely a polgári korszakban egy *liberális, tehát nem beavatkozó* kormánypolitika idején vádaskodásra adott alapot. Hiszen az oláhokat letelepítő magyar nemeseket éppen hogy magyar oldalról lehetne számon kérni.

A román városi lakosság igen alacsony száma sem a magyar politika következménye, annál kevésbé, mivel az állami politikát a dinasztikus Habsburg-politika szabta meg. Az orthodox és a görög katolikus analfabéta arányszámot sem a magyar „elnyomás” okozta. A régi magyar vagy német iskolákat társadalmi áldozatkészség tartotta fenn. Lehetne a példákat szaporítani. Legjellemzőbb az, hogy a románság körében volt a legalacsonyabb az államnyelv tudása is, s így a közigazgatás képviselői tanulták meg a román nyelvet. Hol itt az elnyomás?

Miféle „elnyomásról” lehet szó ott, ahol mind 1784-ben (Horia-Closca-felkelés) vagy 1848–49-ben az osztrák (Habsburg) államhatalom a magyarokkal szemben a román lázadókat támogatta? A történelmileg kialakult társadalmi-kulturális hátrányok „ledolgozásának” támogatását számon kérni egy *be nem avatkozó nemzeti liberális magyar államon* egyszerűen nevetséges, főleg akkor, amikor az impériumváltás utáni utódállami kormányok *nemzetközileg vállalt* kötelezettségeiket sem teljesítették.

Ahogy azt a szerbek sem tették, még délszláv testvéreikkel szemben sem. A Magyar Királyság déli végein 1/3-os népességszámot jelentő szerb népesség „elnyomási” tézisei annál tragikomikusabbak, hogy szakadozott településterületei Európa legjobb termőhelyi adottságú térségei voltak. S mindvégig élvezték a Habsburg-hatalom támogatását. A magyarokkal és a svábokkal szembeni brutálisan embertelen fellépéseik menthetetlenek. (1703 előtt is, majd 1848–49 és 1944–45.) A török szövetségben elkövetett martalócságukat Európában sehol sem nézték volna el!

De nem kevésbé nem igazolható a horvát „panaszok” sora sem. Társországi státusban olyan autonómiát élveztek, amelynek szinte nincs párja Európában. A saját délszláv birodalomalapítási elképzeléseknek a magyar nem támogatása teljesen legitim.

A ruszinság egy törpe minoritásának elnyomási legendáját az utókor tette tragikomikussá. E kis szláv nép gyakorlatilag megsemmisült „testvérei” „felszabadításában”. Ők is úgy jártak, mint az erdélyi szászok, akik 800 év magyar elnyomása idején virágoztak, azután 80 év román szabadság alatt megsemmisültek.

Nagyon sok részletről kellene részletesen írni és beszélni, de itt inkább csak arra szerettem volna felhívni a figyelmet, hogy a progresszivista és marxista, valamint a kései nemzetté válás sovinizmusainak hamisításai után a *tényleges történelem* elemeit, egzisztenciális összefüggéseit kellene vizsgálni, s nem a „fejlődést” s nem a visszavetítő felfogásokat. A „premodern” világban ugyanis nem a modern racionalitások hatalmi és életmechanizmusai működtek, hanem olyan „spontaneitások”, amelyeknek nincs közük vagy csak itt-ott áttételesen van köztük a modern korhoz. Különösen érvényes ez a modern nemzeti identitásokra nézve.

Az „elnyomás”-elmélet persze nem más, mint a konfliktusos („osztályharc”) történelemszemlélet egyik változata. Ez a XIX. századi elavult racionalista képződmény persze nem teljesen alaptalan, hiszen a létezésben folyton vannak súrlódások, konfliktusok is. A baj az abszolutizálásával van, mert a létezés alapja mégis csak az együttélés, az együttműködés, amelynek során persze sokféle egyenlőtlenség és akár népi „elmúlás” is kialakulhat.

A Kárpát-medencében évszázadokon keresztül a magyarság volt a domináns politikai-gazdasági-művelődési erő, mert egy agrárvilág elitje, az arisztokrácia és a nemesség nagyrészt belőle került ki. Nem véletlen az, hogy a másik vezető erő a városokat nagyrészt meghatározó németiség lett. A többiek helyét ez a két tény döntötte el. Nem a magyar „elnyomás” okozta azt, hogy például a román-ság távol maradt a városoktól, s azt sem, hogy több felsőmagyarországi város jelentős elszlovákosodása ellenére sem lett – alkalmi konfliktusok persze itt előfordultak – a szláv-ság jelentős politikai tényező. Nem lettek, mert évszázadokon keresztül nem erőszakos nemzetépítés zajlott, de a *tartós intézményesedést* a magyarságon kívül csak a németiség tudta biztosítani.

S ezt nem állami hatalommal és eszközökkel, hanem társadalmi („civil”) alapon, hiszen az államhatalmat gyakorló Habsburg-dinasztia nemzetek feletti volt – s tudatosan is törekedett erre –, s érdekes módon a latin és nem a magyar nyelv dominálta 1844-ig a magyar politikai és szellemi életet. S ha mindehhez hozzávesszük azt is, hogy a magyarság domináns politikai-katonai szerepe miatt az igen csak viharos Kárpát-medencei történelemben nagyobb mértékben pusztult – határon túli „utánpótlás” híján!, de a síkvidéki, védtelen településterülete miatt is –, akkor inkább csoda, hogy a magyarság megmaradt, s „elnyomással” vádolni tragikomikus.

Az viszont kutatandó probléma maradt – sajnos máig! –, hogy a saját dinasztikus politikáját nagy szívósággal és kifinomultsággal kidolgozó Habsburgok – akik nem mentek a szomszédba magyarellenességért – miért mindig a magyar elitet választották „stabilitási partnernek”? Valószínűleg itt rejtőzik a „magyar elnyomás” teóriájának egyik gyökere. A németeket leszámítva az összes hazai etnikum „elitje” ugyanis mindig azt tapasztalhatta meg, hogy ők csupán „alkalmi játszótársak”, de „kiegyezés” mindig a magyarokkal lesz! És – sok más egyéb mellett – itt van a domináns magyar „presztízs” fontos és tartós fennmaradásának oka is.

Vizsont látnunk kell azt, hogy a történelmileg kialakult „társadalmi csonkaságot” hogyan volt lehetséges úgyesen „demokratikus jellegzetességgé” átalakítani, s a Közép- és Kelet-Európát nem értő, ismerő s ott csak hatalmi lehetőségeket látó nyugatiaknak „eladni”. Közben a „demokrata népek” friss vezetői zömének plebejus kíméletlensége mindenhol kilógott, s történelmi bölcsesség nélkül úgyesen kapcsolódott a nyugati kispolgári-proletár „demokráciák” hasonló gyarmatosító vezetéseéhez. (Erre telepedik rá majd a velejéig hamis „antifaszizmus” is!)

Félreértés ne essék, a magyar politikai és társadalmi elit nem volt demokrata, sokszor saját népével egyébként szűkkeblűbb volt, mint a kevésbé öntudatos s ezért engedelmes bevándorló „szolganépekkel”. De *térségünkben kiemelkedő módon volt híve a „jogállamiságnak”, mivel az a Habsburgokkal szemben őt is védte!* Ehhez képest a térség más, nem német és horvát népeinek – a csehek másféle sajátos történelmet jártak be – a feudalizmuskori élete nem sok alapot adott a büszkeségre. Ezért alakult ki náluk később az utólagos „mitikus” történelmi konstruálás – amely részben ma is tart!

A magyarság utóbb megfogalmazott „kultúrfölénye” – sajnos – minden igazságtartalma mellett is csak ösztönözte szomszédaink történelemhamisító buzgalmát, miközben a „Nyugatot” igazán nem befolyásolták az ilyen „barbár” régiók valóságos történelmének tényei. Legfeljebb nagyhatalmi érdekű alkalmi ideológiai igazolásakor használják az ideológiai konstrukciókat. Sajnos ezek a jól finanszírozott politikai klisék ma is elevenek bizonyos nyugati körökben.

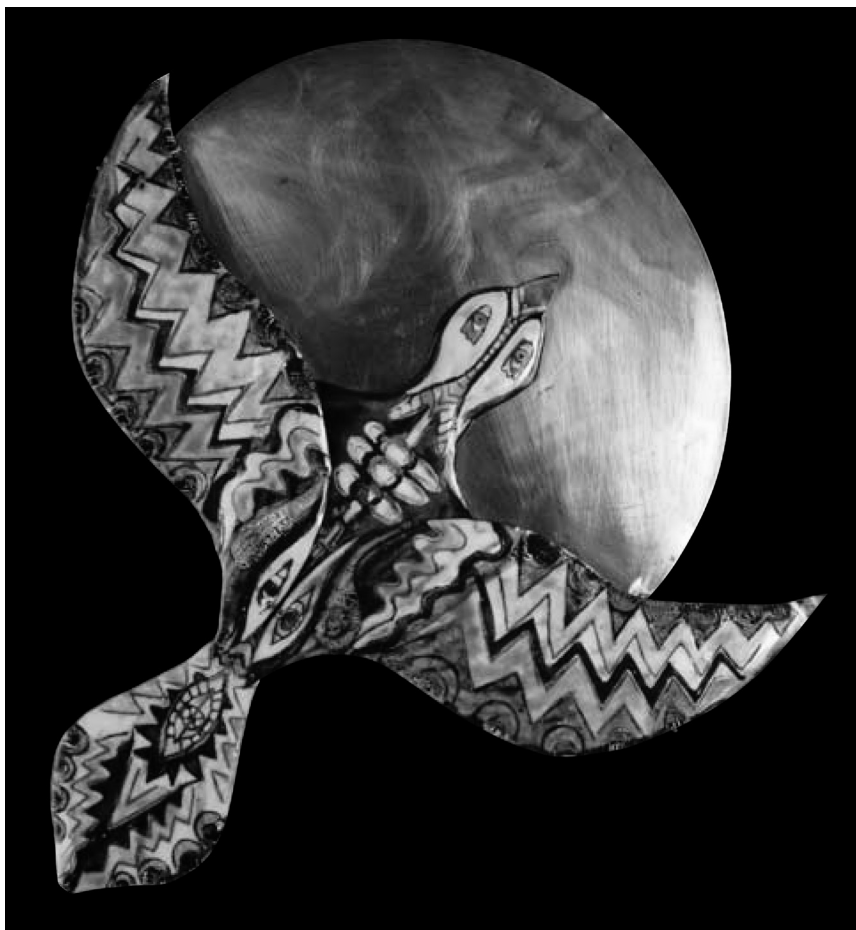
Az elnyomáselméletek persze nemcsak a Kárpát-medencében divatosak máig, hanem máshol is. Ennek is csak az lehet az ellenszere, ha az élet és a történelem alapvető struktúráinak az együttélési/együttműködési struktúrákat tekintenénk, amelyek mindig a kölcsönös egyenlőtlen függésekben valósulnak meg. Vagyis nem vádaskodásban (és rágalmozásokban) látnák a mindenkori aktuális erőviszonyok elemzési kereteit, hanem abban, hogy a létezésben nem lehetségesek a mechanikus emberi ész/racionalitás „igazsági” követelményei. Nem lehetséges evilági paradicsom, s nem lehetséges tökéletes társadalom sem (még keresztyén alapon sem!).

A Kárpát-medence történelme sem kivétel. A Magyar Királyság utódállama-
inak különösen illenek (még az idealizált cseh politikának is!) szerényen bánni az elnyomáselmélettel. Az elmúlt csaknem 100 évben, amikor ők *lehettek volna*

etikailag méltányosak, nem tették. Miről beszél itt valaki az elűzések, kitelepítések, kisajátítások erőszakoskodások (pl. Benes-dektérumok) stb. után? Ha a magyar állam csak fele annyi erőszakot alkalmazott volna a történelemben, ma jórészt nem volna kinek vádaskodnia!!

Az erőszakos magyarok toposza ügyes és a belső magyar modernkedők által máig használt „feudálistozáshoz” kapcsolt ideológiai lózung, miközben a valódi feudalizmus igen pontosan érvényesülő *regionális „jogállamiság”* volt. Vagyis senkit sem ért *méltánytalanság*, hiszen mindenkinek megvolt a maga helye. Az, hogy *utólag* valaki nem tartotta helyesnek és jónak elődei pozícióját, az a történelmi rekonstrukció szempontjából *tragikomikus*. S ez – hangsúlyozni kell – nem csak a Kárpát-medencére s a Magyar Királyságra igaz.

A progresszivisták történetírás mindmáig torzítja a történelem felderítését, mert rákényszeríti kategóriáit az egykori valóságra. Jobb volna ezzel szakítani.

Barkos Beáta: Egyre fejlebb (tűzzománc, vörösréz, 60 cm)